

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

R. P. Ioannis Azorii Lorcitani, Societatis Iesv Presbyteri Theologi, Institvtiones Morales

In Qvibus Vnivers[a]e Qvaestiones ad Conscientiam recte aut prauè
factorum pertinentes, breuiter tractantur

Azor, Juan

Coloniae Agrippinae, 1602

7. De causis, quib. excusantur qui rem diuinam non audiunt.

urn:nbn:de:hbz:466:1-14077

ad id Pontificio priuilegio munitis, putauerim ego Episcopis licere simplici mandato precipere, vt Parochiani ad suas Parochias accedant, non tamen irrogatis pœnis imperare, aut Constitutionem ponere, qua edicerent, ne Parochiani diebus Dominicis sacrum audirent in priuatis Sacellis & Oratorijs. Quapropter si Constitutione posita, excommunicatio contra eos qui non obtemperant, ferretur, eam non contraherent ipsi, qui iusta ex causa extra Parochiam sacrum audirent: Immo declaratio Cardinalium Concil. Tridentini, *sess. 24. cap. 4. de Reformat.* sic habet. *Non potest Ordinarius multis & pœnis cogere populum ad audiendam Missam, aut Concionem etiam in casu negligentie aut contumacie.*

Septimò quæritur, An legi & præcepto audiendi diuinum Missæ verbum satisfaciant, qui in Mendicantium fratrum sacris ædibus id audiunt? Vetus exitit controuersia de hac re inter Ecclesiarum rectores Parochos, & Mendicantium ordinum fratres: illi contendebant, præcepto non satisfacere eos, qui audirent. Nam quamuis Mendicantes Pontificis priuilegio gaudeant, vt in eorum templis Missa audiatur, & priuilegium Principis amplissimè interpretari debeamus, quando iuri communi non derogat, Doctores in *L. Beneficium ff. de constit. Principum.* Veruntamen cum iuris communis præceptum sit, vt quisque in propria Parochia Missam audiat; consequitur, vt omnia eiusmodi priuilegia intelligi debeant ea conditione, vt iuri & auctoritati Parochi non derogent. Sic enim cætera priuilegia interpretamur. Deinde priuilegium Pontificis habet, vt in sacris ædibus Mendicantium Missa audiri queat, modo proprii absit Parochi cõtempus: sed tacitè contemnitur, cum Parochia immeritò deseritur: ergo Pontificis priuilegium Mendicantibus concessum locum habet, cum legitima subest causa, vt in eorum templis Missam sacra audiantur.

Ad extremum: *Sixtus Quartus* in Constitutione quæ incipit, *Vices illius inter communes, de Trenga & Pace,* abrogasse videtur suorum antecessorum priuilegia, quibus concedebatur, vt in sacris Mendicantium ædibus Missa audiri possent. Præcipit enim, ne fratres Mendicantes concionentur, non debere Christianos in suis Parochijs sacrum audire: cum iure, inquit, sit cautum, in diebus Dominicis, & festis oportere Parochianos Missam audire in suis Parochijs. At verò quicquid nonnulli Ecclesiarum præfecti Parochi tueri conentur; dicendum arbitror, Mendicantibus Ordinibus concessum Priuilegium in hac parte tale esse, vt legi & præcepto satisfaciant quotquot in eorù templis Missam audiunt. Sic enim habet Leonis Decimi priuilegium, quod habet Nauarr. in *man. cap. 21. nume. 5. Auctoritate Apostolica tenore presentium nosc facimus, omnes Christi fideles virisque sexus, qui non contempto proprio Sacerdote parochiali in Ecclesijs fratrum Ordinum Mendicantium, Dominicis, & alijs festis diebus Missas audiunt, satisfacere præcepto Ecclesie de Missa audienda, nec in aliquam labem peccati mortalis pœnamque propterea incurrere. Nec obstat, quod dicitur, Sixtum Quartum in sua Constitutione prohibere, ne Fratres Mendicantes concionentur, aut publice doceant, Parochianos non debere in Parochijs rem diuinam audire. Nam Pontifex id fo-*

lùm vult quia iure communi decretum est, ne Parochiani rem diuinam audiant extra Parochiam proprio Sacerdote contempto. Mendicantium verò Ordines priuilegio, & beneficio Rom. Pontificis habent, vt in eorum sacris ædibus audientes rem diuinam satisfaciant Ecclesie. Reprehenduntur ergo ea in Constitutione Fratres Mendicantes, quod publicè docerent, nõ esse iuris communis, vt quisque in Parochia Missam audiat, sed liberè Parochi contempto quemque posse, sed cuique ipse voluerit, eam audire. Dices, si iuris est communis audire in Parochia, ergo Pontificis priuilegium iuri communi derogare non creditur. Respondeo in hunc modum: quando priuilegium expressim ius commune non abrogat, interpretari non debemus tam amplè, vt tollat ius commune. Sed priuilegium Leonis Decimi Mendicantibus datum, expressim iuri communi, si quod esset, in hac parte derogat. At ius commune, in *cap. Vt Dominicis de Parochijs.* solum prohibet, ne quis extra Parochiam contempto proprio Sacerdote rem diuinam audiat diebus Dominicis, & Festis. Nec obest quod opponeretur, Alicubi esse consuetudine receptum, vt quisque ad Parochiam accedat: & alicubi itidem Constitutiones Synodales extare, quibus præcipitur, vt singuli Parochiani in suis Parochijs rem diuinam audiant. Nam huiusmodi consuetudines Constitutionesq; solum id habent, aut præcipiunt quod ius commune constituit ac iubet; nec ita possunt Pontificium priuilegium abrogare: Quare ad eos solos trahuntur, qui contempto Parochi extra Parochiam Missam audiunt; & qui sine iusta causa, aut legitimo priuilegio, vel consuetudine recepta, se conferunt aliò ad sacrum audiendum.

Ostendit quæritur, An qui in Sacello, vel Oratorio priuata auctoritate extracto sacrum audiat, satisfaciat Ecclesie? Angelus in verbo *Missam* no. 59. negat, & probat *ex cap. Si quis etiam supra citato. Alij tamen affirmant, dicentes nequaquam esse iuris communis, vt in propria Parochia res diuina audiatur, sed, ne extra parochiam, proprio Sacerdote contempto audiatur: nec in eo capite reprehendi morem Laicorum Missas audientium in priuatis Sacellis, sed Clericorum in eis rem diuinam facientium. At verò quicquid sit communi iure decretum, vt quisque in sua Parochia Missæ sacrificio diebus Dominicis, & festis inter sit; nihilominus tamen, vel generali consuetudine vbiq; locorum vel saltem peculiari alicubi recepta, est introductum, vt præcepto satisfecisse credatur is, qui sacrum in Sacellis siue publica, siue priuata auctoritate fabricatis audierit, dummodo id ex contemptu sui Parochi non fecerit.*

Cap. VII.

De causis, quibus excusantur qui rem diuinam non audiunt.

PRIMO quæritur, Quibus de causis aliqui excusantur à lege Missæ sacrum audiendi? Respondeo: multis; quæ omnes generatim ad hæc capita reuocantur. Velut si quis audire nequeat absque sui vel suorum, vel proximorum damno, quod sit alicuius ponderis, & mo-

menti;

menti, quale est detrimentum animæ, vel corporis, vitæ, salutis, famæ, honoris, libertatis, bonorum, vel rei cuiuslibet alterius, etiam quæstus, & lucri, dummodo sit alicuius ponderis & momenti, ita communis opinio. Non quia obedientia, quæ Ecclesiæ debetur, non sit præferenda rebus nostris temporarijs: sed quia credimus Ecclesiam non tam graue nobis onus imponere voluisse, nec tam seuerè huiusmodi præceptum dedisse.

Primo igitur loco excipiuntur quotquot sunt excommunicationis vinculo obstricti: Item qui personalis interdicti poena tenentur. Quotquot item ratione interdicti localis sunt impediti. Angelus *Missæ. numer. 57. Syluest. num. 1. & Nauar. in Manuali. cap. 23. num. 3.* Is quoque qui in carcere, & vinculis cum priuatis, cum publicis detinetur: vt qui fide data, domi suæ tanquam in carcere sese continere compellitur. Qui præterea graui aliquo, & iusto negotio, quod in aliud tempus deferri nequeat, impeditur: quales sunt publici ministri, qui ratione sui muneris, domo egredi, castra dimittere, murorum portas, quas custodiunt, ac tuerentur, & vigilias deserere non permittuntur, Syluester, & Nauar. Tales etiam sunt Magistratus, Senatores ac reliqui primarij viri, qui grauia Reipubl. negotia in aliud tempus rejicere commodè nequeunt. Syluest. Nauar. Quales etiam sunt, qui ægrotis interuunt, quos citra periculum, & damnum relinquere non possunt. Nauar. Tales quoque videntur esse matres, vel nutrices, quæ tenellos ac paruulos infantes deserere, nisi cum periculo & incommodo non queunt. Nauar. Quæ item nobiles filias sine probabili itupri discrimine minime relinquunt, vt iuxta patriæ consuetudinem domi Ecclesias custodiunt. Syluest. nec non scemina nuptæ, quæ sine virorum offensione, & rixa alicuius momenti domo exire nequeunt. Nauar. Cum probabilis item latronum, vel inimicorum metus adest, vel timor periculum, ut pestis, vel aeris probabilis corruptio, cœlitiue intemperies, vel difficultas itineris: Tum etiam quando plures iter faciunt, & eorum vobis nisi graui suo damno, & detrimento ceteros dimittere nequit. Nauar. Si item ministri sint, & toto tempore, quo Missæ sacrificium fit, in rebus sacrificio necessarijs apparandis occupentur, cum alij non sint, qui id commodè facere queant. Infirmi item, qui consilio Medici commodè Missam audire non possunt: cum serui, & famuli, qui iussu Domini aliquid quod sit magni ponderis, & momenti, facere coguntur eo tempore, quo sic res diuina. Quin si adeo pauper sit quis, vt vestes non habeat quibus tegatur, aut sine quibus pro dignitate, & conditione personæ domum egredi comode non audeat. Viduæ insuper, & aliæ mulieres, quæ ob viri, vel parentum, vel fratris propinquitæ alterius obitum, de more ad certum aliquod tempus domo exire non solent. Si puellæ item sint nobiles, & à parentibus cogantur domi se continere. **QVAERES**, an qualiscunque morbus sufficiat ad eximendum aliquem ab huiusmodi lege, rem diuinam audiendi? Respondeo, arbitrio boni viri, vel potius Medici consilio rem hanc esse desiniendam. ea enim sola corporis æ-

gritudo sufficit, quæ probabiliter & bona fide creditur nocitura grauius, si quis è lecto surgat, & egrediatur domo. **QVAERES** deinde, an scemina prægnantes hoc præcepto liberentur? Respondeo, minime nisi exitus è domo eis probabiliter nociturus grauius crederetur. Item **QVAERES**, an serui, & famuli semper à præcepto excipiantur, quum iussu Domini aliquid obire, & exequi compelluntur. Respondeo, conuenire inter omnes, legitimam eis inesse peccati excusationem, si sibi probabiliter, & grauius nocerent domino non obtemperantes, vt alio loco superius admonui.

Rursus certi iuris est, eos debere Missam audire, si ob Ecclesiæ contemptum, eam omittente Domini iuberent. Verum id dubie quæstionis est, An quando Domini imperant famulis aliud facere, iustam peccati excusationem habeant, si iussa Domini faciant, tamen nullum aliud detrimentum sibi probabiliter timerent præter durissimam reprehensionem, vel rixam? Aiunt quidam generatim, eos liberos esse culpa, si rem diuinam omittant, vt Dominis obediant: omni etiam motu, mali sublato. Verum si eis obijcias, magis esse Deo, & Ecclesiæ parendum, quam hominibus; Dicent id locum habere, cum Domini præcipiunt aliquid, quod esset contrarium Dei, Ecclesiæ mandatis; at dum Ecclesia præcipit rem diuinam audiri, solùm vult, vt serui, vel famuli audiant, cum iussu dominorum aliud præstare non coguntur: quare serui iustam hac in re excusationem obtinent, domini non item, qui quidem non raro in hac parte peccant: tum quod nihil sua interesse putant quod serui, & famuli audiant rem diuinam, nec de salutem illorum spirituales negligentes, tum sæpenumero leuia aliqua præcipiunt eo tempore quo res diuina cum audiri deberet, omittitur; cui nimirum incommodo, si vellent domini facile possent occurrere. Hæc omnia Rosella *verbo Missæ. numer. 18. Antonin. 2. part. ciuil. 9. cap. 10. §. 3. Syluest. verbo Missæ. 2. quæst. 2. Nauar. in Man. capi. 21. numer. 3. & 4.*

Secundò quæritur, An sit mos ille improbandus quo vidua post obitum viri, causa luctus, & tristitiæ domi se continet ad annum, an saltem ad plures intra annum menses? Rosella *in verbo Missæ. numer. 18. Antonin. 2. part. ciuil. 9. cap. 10. §. 2. Nauar. in Man. cap. 21. numer. 4. Syluest. Missæ. quæstio. 9. iustam, & legitimam peccati excusationem fatentur esse, si ad breue tempus, nimirum ad vnum mensem, vel etiam duos domi reclusa Missam non audiat, non tamen si ad annum, vel si ad alia negotia egredi domo solet. Attamen dubitari non potest, quin pro dignitate, & nobilitate personarum maiore, longior tunc tempore se viduæ continere, recepta consuetudine, domi queant.*

Tertiò quæritur, An in vniuersum iusta sit peccati excusatio, si nobiles puellæ, & virgines rem diuinam non audiant domi se recludentes iussu parentum? Respondeo, puellas quidem, culpa carere, cum, vt parentibus obtemperant, domo non egrediuntur; non tamen parentes, si eas egredi ad audiendum sacrum non permittant, cum ad ludos, spectacula, & choreas exire patiantur. quod si eas domi includant, nec alio exire

finant pudicitia, & virtutis tuenda causa, nulla se peccati labe commaculant.

Quarto queritur, An aliquis liber sit à peccato, si per ignorantiam Missam omittat? **Respondeo** in hunc modum, aut ignorantia est facti, aut iuris. Si primum, iustam dat excusationem; ut qui omnino ignorans diem esse festum, Missam non audiat. Si verò secundum, legitimam, & iustam excusationem non affert, quia ius in diebus Dominicis, & festis Missam audiendi, est, aut esse debet omnibus Christianis notissimum: adeo tamen rudes, & ignari aliqui sunt, ut potè rustici, & pastores inter pecora enutriti, & semper versati, ut id iuris bona fide interdum ignorent. Iusta item, & probabilis potest ignorantia ex aliqua causa contingere: nam serui, famuli, & filij familias bona fide aliquando putant se liberos esse à præcepto audiendi Missam, dum iussu Domini, vel parentis aliud obire coguntur. Iustè quoque excusantur, quicunque bona fide putant se esse legitima causa impeditos, etiam si aliquando fallantur. *Syluest. Missa. i. vers. 6.*

Quinto queritur, An qui longè à sacris ædibus distat & quia multè decidunt pluuia, vel nives, & aliæ tempestates oriuntur, Missam prætermittit, liber à culpa sit? **Respondeo** si absque magno, & notabili detrimento templum adire nequeat, aut domum suam reuerti, liberum esse à peccato; ut ferè contingit in rure, aut villis, quæ procul ab sunt à templis: quod tamen nõ ita frequenter, immo vix accidit in urbibus, & oppidis. Item pluuia, & tempestates si sint ad breue tempus & solita, iustam peccati non præbent excusationem: bene tamen diuturna, magna, & insolita.

Sexto queritur, An qui longam navigationem suscipiunt, Missam quam siccam vocant, & quæ aliquando in nauigijs celebrari solet, audire debeant, ita ut qui eam omiserint, immunes à culpa non sint? **Respondeo**, nullum extare præceptum eam Missam audiendi. Ratio in promptu est, quia in ea nõ consecratur Christi Domini corpus, nec vllum sacrificium offertur; sed epistola, Euangelium, & aliæ preces recitantur.

Septimo queritur, An iustam mereantur peccati excusationem ij pastores, qui ita pauperes sunt, omni que auxilio destituti, ut nullum famulum, aut socium adiutoremque habeant, qui pecora custodiat interim dum ipsi templum ad rem diuinam audiendam adeunt? **Respondeo**, eos mereri, quia gregem relinquere non possunt absque magno & graui periculo: quando verò locos habent, quibus tuto gregis curam committant, tunc debent se vicissim iuuare, ita ut ex eis vnus ad Missam audiendam accedat, & alter custodia gregis intendat: qui deinde altero redeunte ad causam gregis audito iam sacro, & ipse Ecclesiæ præcepto, & legi de re diuina audienda satisfaciatur.

Octauo queritur, An omni culpa careat Titius, qui die Dominico, vel festo, toto tempore, quo Missæ officium fit, sua peccata Sacerdoti confitetur, cum sciat nullum aliud Missæ sacrificium eo die faciendum? **Respondeo** in hunc modum: si peccatorum confessionem, quam præcepti necessitate facit, in aliud tempus differre commo-

dè potest, liber à peccato non est, quia præceptum Missam audiendi prætermittit, cum verumque præceptum possit implere. Si tamen peccatorum sacram confessionem præcepti necessitate debitam in aliud tempus commode prorogare nequeat, tunc tuta conscientia Missam prætermittit, ut faciat præcepti necessitate debitam peccatorum confessionem; quoniam lex de peccatis constitendis, videtur esse maioris ponderis, ac momenti, quam lex de Missa audienda. Si confessionem peccatorum voluntariam, spontè faciat, potius rem diuinam audire debet, quàm peccata confiteri: quia voluntaria confessio est consilij opus, auditio verò rei facti est debitum, & imperatum officium.

Nono queritur, An qui exit ante benedictionem (quam vocant) Sacerdotis ministerio in Missæ sacrificio sub finem dari solitam, Ecclesiæ præceptum, & legem impleat? **Causa** huius dubitationis est id, quod in c. *Missæ de Consecr. Diss. i. dicitur: Ante benedictionem Sacerdotis egredi populus nõ præsumat.* Et subiungitur: *(Atio qui ex eam ab Episcopo confidantur.)* Et in cap. *Omnes fideles de Consecr. Diss. i. dicitur non perseverant vsque dum Missa peragatur, vel in quibusdam Ecclesiis commouent, conuenit communicare prius.* In ca. item, *Cum ad celebrandas de Consecr. Diss. i. Populus non ante discedat, quam Missa solemniter compleatur.* **Respondeo** breuiter, præcepto, & legis satisfacere eum, qui egreditur, eo quod partem Missæ notabilem minimè prætermittit. Ad obiectum verò illud ex cap. *Omnes fideles, & cap. Missæ, & cap. Cum ad celebrandas.* **Respondeo** ijs in locis temeritatem eorum reprehendi, qui plures simul egrediuntur, ita ut solum penè Sacerdotem, qui facris operatur, relinquunt. Is item reprehenditur, qui exit contempto benedictionis munere, quo Sacerdos Missæ offerens sacrificium populo adstanti bonæ, & felicia precatur.

Decimo queritur, An si simul concurrant Missa, & diuini verbi annuntiatio: ita ut vtrumque audiri simul non possit, præferenda sit auditio diuini verbi, auditio Missæ. **Angel. in verbo Fene. nu. 45.** quem alij quoque nonnulli secuti sunt, ait esse Missæ præferendam sacram diuini verbi auditioem, etiam dum Missam audire præcepto debemus: quod ostendere nititur ex eo, quod habetur in cap. *Omnes fideles, de Consecr. Diss. i. vbi Missam esse audiendam decernitur, ut Scripturæ audiantur: Et in cap. Sacerdos, de Consecr. Diss. i. dicitur: Sacerdos verbum in Ecclesia faciente, qui egressus de aula non fuerit, excommunicatur: & ex eo quod habetur in cap. *Interrogo. i. quæst. i. vbi ex Augustino refertur. Interrogo vos fratres, dicitis mihi, quid plus videatur vobis, corpus Christi, an verbum Christi? Si vultis verè respondere, hoc dicere debetis, quod non sit minus Dei verbum quam Christi corpus. Et ideo quanta sollicitudine obseruamus, quando nobis Christi corpus ministratur, ut nihil ex ipso de manibus nostris in terram cadat, tanta sollicitudine obseruamus, ne verbum Domini quod nobis erogatur, dum aiunt, aut cogitamus, aut loquimur, de corde puro non pereat quia nõ minus erit reus, qui verbum Dei negligenter audierit, quam ille, qui Corpus Christi sua negligentia in terram cadere permiserit. Hæc ibi. Eiusdem sententiæ fuisse S. Bernardinum testatur Rosel. in verbo Dominica, nu. 5. Quicquid tamen Angelus, & alij senserint; dicendum est, Missam, quæ præcepto Ecclesiæ audiri debet, esse**

bet esse sacræ diuini verbi auditioni anteponen-
dâ nec enim ea, quæ præcepta sunt præmitti de-
bent, vt ea, de quibus tantum est datum cõsili-
um, obeamus, atque prætemus. In omittendo enim
præcepto, cum id à nobis impleri potest, pecca-
mus, in cõsilio verò omittendo non item. **Objec-
tiones:** Expè præcepta Ecclesiæ, & alia scripta iura
prætermittuntur, vt quæ sunt nobis data confi-
lia, seruemus. Sic exemplum: verba diuini con-
cionatores à lege reiuinj eximuntur, vt Euan-
gelium, & diuinum verbum commodè enuncient:
Dein de vt ægrotis inferuiamus, vt Sacramenta
alijs ministremus, etiam cum id nulla lege face-
re, & exequi cogimur, tutò Missam omittimus:
ergo nobis licet Missæ sacræ concionem præ-
ponere propter multa commoda, & emolumen-
ta, quæ ex sacrâ concione capiuntur. **Respondeo,**
non esse negandum, aliquando Ecclesiæ præce-
pta, ob communem aliorum salutem, pacem, &
vtilitatem, aut necessitatem iure prætermitti:
tunc quia commune bonum priuato præfertur,
nam etiam qui non est Ecclesiæ mens, nos ita fe-
uerè, & arctè sibi obligare, vt cum graui, & nota-
bili periculo, vel damno nostro, vel alieno eius
mandata seruare debeamus. Hinc autem non
efficitur, vt quis tuta conscientia possit cõsili-
um præcepto anteferre ob priuatum suum com-
modum. **QVAERES,** an prædicta Angeli, & alio-
rum sententia sit tanquam temeraria damnan-
da? **Respondeo,** esse aliquos, qui eam condem-
nant; alios verò qui improbet quidem, vt fal-
sum, sed non tanquam temerariam: eo quod Au-
ctores præfati minime docere contenderint, præ-
cepta simpliciter, & absolute esse cõsilijs pos-
habenda, sed solum quando eodem die festo Mis-
sæ, & sacræ concione simul audiri nequeunt, fas no-
bis esse Missam dimittere, vt sacræ concionem
audiamus. Quia non vult (inquiunt) vt piè cre-
diamus, Ecclesiæ, ad Missam audiendam nos suo
præcepto compellere cum tanto damno, quanto
asphiceremur, si sacræ concionem omittere cog-
eremur. Sed certè id nulla ratione, vel auctori-
tate confirmant: & ideo temerè meo iudicio lo-
quuti esse videntur.

Vndecimò queritur, An singuli Parochiani
Dominicis, & festis diebus debeant aliquid de-
ferre, quod in templo offerant inter audiendum
Missæ sacræ: **Respondeo,** fuisse opinionem quo-
rundam id affirmantium, ac probantium ex cap.
Omnis Christianus, de Consecra. dist. 1. vbi Gregorius
Septimus sic ait: *Omnis Christianus procuret ad Missa-
rum solennia aliquid Deo offerre, & ducere ad memoriam
quod Deus per Moysen dixit: Non apparebis in conspectu meo
vacuus: Et 61. Quest. 1. cap. statuiimus, habetur sic:
Statuiimus, vt si quis oblationes Ecclesiæ, vel decimas, quas
populus dare debet, tenere contenderit, communionem proue-
uar. Item dist. 32. capit. Præter hoc, Alexander Se-
cundus; Præcipientes, inquit, statuiimus, vt decime, pri-
mitiæ, & oblationes seu viuorum, seu mortuorum, Ecclesijs
Dei fideliter reddantur: Vnde colligunt, Parochia-
nos posse cogi, vt aliquid offerant. Sie gloss. Hu-
go, cum quibuldam alijs in cap. Omnis Christianus de
Consecra. dist. 1. & in cap. Statuiimus 16. quest. 1. Ho-
stiens. in Rubric. de Paroch. §. 2. Lapus allegat. §. 8. num. 1.
& 7. Attamen communi sententiâ est receptum
inter Theologos, Canonici iuris interpretes, &*

Summistas; non exstare huiusmodi præceptum,
& hoc latè probat Gabriel, *Super Canonem Missæ lect.*
6. & Antoninus part. 3. Tit. 12. c. 11. Abbas, & Anchar.
in Rubrica de Parochijs. Angelus, Syluester, & alij in
verb. oblatio: Quapropter S. Thomas secunda secun-
de q. 86. art. 1. quæ alij omnes sequuntur, docet, ne
minem offerre debere, nisi quatuor de causis: ni-
mirum primò cum quis ratione census, pensio-
nis, aut conuentionis antea factæ aliquid Eccle-
siæ dare debet. Deinde cum quis testamento, vel
donatione inter viuos est obligatus. Tertio cum
Sacerdos indiget: nam minister Ecclesiæ ali, &
sustentari debet. Quarto cum alicubi est consue-
tudine introductum, vt in diebus Dominicis, &
festis aliquid offeratur.

Verum illud Quæstionem habet dubiam: An
vbi talis fuerit consuetudo Parochiani cogi que-
ant aliquid offerre, vt huiusmodi cõsuetudinem
seruent? Angelus oblatio num. 1. censet non esse co-
gendos, quia in ijs, quæ gratis, & liberaliter do-
namus, aut facimus, consuetudo vim legis habe-
re non potest: sed oblationes gratis, & liberali-
ter omnino fiunt: idcirco enim oblationes dicitur,
quia sponte quis offert, quod vult. **Sed pro-
bandum magis est,** quod docet Syluester in verbo
Decime quest. 2. cogendos esse Parochianos ad con-
suetudinem seruandam. Sic enim sentiunt, eod-
em teste Syluestro, Theologi, & iuris Pontificij
consulti. Immo vt ait Panormitanus in cap. Abolen-
de de sepulturis, Bartolum in l. Præuileg. c. de sacrosanct.
Ecclesiæ, secus, vbi ciuitas solita est certum aliquid
Ecclesiæ, vel eius ministris dare, & offerre, nequit
illud statuto mutare; nisi consuetudinem
esse introductam ad tempus: vt si consuetudine
introducta sit, vt Parochiani quotannis aliquid
offerant causa templi extruendi, eo extructo, cõ-
suetudo finitur, ac definit.

Duodecimò queritur, An vi præcepti quisque
debeat diebus Dominicis ac festis actum elicere,
quo peccata, quæ admittit, detestetur, quo nimi-
rum actu doleat se peccasse? Fuit opinio veterum
quorundam Theologorum, cuique hinc diebus
vi præcepti pœnitendum, & dolendum ex ani-
mo esse, quòd suis peccatis diuinam Maiesta-
tem offenderit. Sic Angelus in verbo Ferie num. 41.
Verum communis est aliorum sententiâ, nullum
extare huiusmodi præceptum: quam sententiam
probant, ac tuentur Caietanus secunda secunda quest.
122. art. 4. & in summa, festorum violatio. Sotus lib. 2. de
Iust. quest. 4. art. 4. Rosella Dominica nu. 2. Syluester
Dominica q. 6. dist. 4. N. auar. in Manuali cap. 13. num. 17.
Dices: prima sententiâ est tutior, ergo est ample-
ctenda. **Respondeo,** vt alibi etiam dixi in pari ma-
teria, regulam esse iuris, in dubijs tutiorem par-
tem esse eligendam: at in opinionibus, si quidem
sint probabiles Doctorum testimonio commu-
nitæ, non semper tutiorem sententiam esse præfe-
rendâ: ea enim aliquando minus est certa, & vera.

Decimotertio queritur, An qui nullius lethali-
s peccati est conscius, vi, & ratione præcepti de-
beat elicere diebus Dominicis, & festis actum
charitatis in Deum? Debere censet Scotus in 3.
dist. 27. art. 1. vers. Quamuis ad secundam dico, & Ange-
lus Ferie numer. 4. Tabienf. charitas. nu. 20. id simili-
ter consistitur. Alij tamen supra citati auctores
communi consensu tradiderunt, nullo nos præ-

cepto adigi ad id præstandum, nec vllum est argumentum validum, & firmum, quod nos id sentire conuincat.

Decimoquarto quæritur, An si quis diebus Dominicis Missam non audiat, vilo præcepto cogatur id supplere alijs precationibus ad Deum factis? Fieri nonnulli, qui id crediderint, nec longe absunt ab hac sententia Scotus 3. dist. 9. q. 1. art. 2. & Angelus *Ferie num. 43.* At verò communis est opinio, nullum eiusmodi præceptum extare, & ita est reuera sentiendum: nam certe qui secus opinantur, nulla firma ratione nituntur. Nauarr. in *Man. cap. 21. numer. 7.*

Decimoquinto quæritur, An si non sit alius Sacerdos, qui rem diuinam facere possit, nisi notorius Clericus percussor, aut is, qui est nominatim denunciatus tanquam excommunicatus, interdictus, aut suspensus, audire debeamus in Diebus Dominicis, & festis presbyterum notorium Clerici percussorem, aut excommunicatum, interdictum, vel suspensum, & nominatim denunciatum, & sacris operantem. Quæstio inde mouetur, quod in hoc euentu, & casu, quo Ecclesia præcepta sibi inuicem occurrunt, vnum, de re diuina audienda, alterum, de vitandis excommunicatis, interdictis, aut suspensis, & nominatim denunciatis. *Respondeo*, liberos nos tunc esse ab audiendo sacro, quoniam arctioris est vinculi præceptum de vitando excommunicatorum consortio, & conuictu, quam præceptum de sacro audiendo, eo quod id iubeat Ecclesia ob communem eorum salutem, nempe vt hac pœna citius resipiscant & vt ad bonam vitæ frugem, vel pudore reuocentur.

Decimosexto quæritur, An fas sit audire rem diuinam cum Sacerdos, qui eam facit, notoriè concubinam habet? Finge Titium Sacerdotem concubinarium notorium esse, & sacris nihilominus operari. *Quæritur*, an liceat nobis audire rem diuinam cum is Sacerdos sacris operatur. *Respondeo*, dist. 32. cap. *Nullus*, Nicolaum Secundum ita scripsisse. *Nullus Missam audiat Presbyteri, quem scit concubinam indubitanter habere, aut subintroductam mulierem.* Et cap. sequenti, *Præter hoc*, Alexander Secundus constituit: *Præcipiendo mandamus, vt nullus Missam audiat Presbyteri, quem scit concubinam habere indubitanter.* Hæc iura confirmata sunt à Lucio Tertio cap. *Nestra*, de *Cohabitat. Cleric. & mulier.* vbi ait: *Sine dubitatione teneatis, quod à Clericis, & Presbyteris, quancumque fornicarijs, quamdiu tolerantur, nec habent operis euidenciam licite diuina mysteria audiantur.* Et à Gregorio Nono, in cap. *Quæstio* est, de *cohabit. Clericorum, & mulierum*, vbi sic est. *Quæsitum est de Clericis in fornicatione prolapsis, si eorum sit officium, priusquam penuerint, audiendum, verum suspensi non sunt quantum ad malos, nisi peccatum eiusmodi sit notorium per sententiam, seu propriam confessionem factam in iudicio, aut per euidenciam rei, quæ aliqua tergiversatione celari non potest.*

Hoc iure constituto, sunt dua, vel tres quæstiones: Prima, An huiusmodi Sacerdos, in sacris, & diuinis esset omnino vitandus ante Constantiense Concilium? De hac re olim duæ fuerunt opiniones; nam quidam asserabant, eiusmodi Sacerdotem esse quidem vitandum, si crimen eius erat notorium per sententiam iudicis, vel propriam confessionem in iudicio; ac si tantum erat noto-

rium per euidenciam facti, non esse vitandum donec criminis condemnaretur, aut tanquam suspensus arceretur à sacris, aut legitime monitus non resipisset. Contra sentiebant alij, cum esse vitandum statim, atque delictum erat notorium per euidenciam facti. Et certe horum opinio magis cum iure supra citato conueniebat. *Secunda Quæstio est*, An eiusmodi Sacerdos sit vitandus in sacris post Constantiense Concilium tanquam ipso iure suspensus? Qui sentiunt, etiam post Constantiense Concilium vitanda esse duo genera excommunicatorum, & suspensorum, videlicet eorum qui sunt notoriè excommunicati, aut suspensi, & eorum, qui sunt tanquam tales nominatim denunciati; similiter sentient eiusmodi Sacerdotem esse vitandum, quando eius crimen est notorium per euidenciam facti, cum sit ipso iure suspensus. At verò, quoniam, vt alio loco dicemus, verior est sententia eorum, qui arbitrantur, post Constantiense Concilium tantum esse vitandos excommunicatos, & suspensos, qui sunt vel nominatim denunciati, vel notoriè Clerici percussores: Consequens est, vt verius multo sit, quem dixi Sacerdotem, quamuis peccatum eius sit per euidenciam facti notorium, non esse vitandum, etiam in sacris, donec tanquam ipso iure suspensus denunciatur nominatim: fas ergo nobis est, eum audire sacris operantem, Syluest. verbo *concubinarius, numer. 4.* Angelus *eodem verbo numer. 2.* verbo *Clericus. 8. numer. 2.* Nec mireris, Nauarrum obscure hanc quæstionem tractantem in *Manual. cap. 25. numer. 77.* & 78. quoniam ipse primam esse sententiam secutus, & ideo in ea opinione videtur esse, vt putet omnino vitandum, quando delictum eius est euidencia facti notorium. *Tertia quæstio est*, Num liceat nobis prædictum Presbyterum inuitare, vt rem diuinam faciat si talis Sacerdos non sit, qui commodè sacris operari queat? Nauarrus loco citato respondet simpliciter, id nobis non licere facere, quoniam est iure suspensus, & nos perperam faceremus vna cum eo, si ipsum inuitaremus: ipse enim sacris operando delinquit. *Verius autem est*, vt docet Scotus, 4. dist. 1. quæstio 5. articulo 6. *conclusio 6.* id licere facere, si ipse paratus sit ad rem diuinam faciendam, aut si ratione sui muneris, & officij sacrificare, & immolare debeat, vt potè cui est animarum cura commissa, aut si nos lege aliqua vel præcepto debeamus rem diuinam audire: tunc omnium iure nostro vitamur dum petimus ab eo, vt sacris operetur, nec rem per se malam postulamus. Alioquin verò nobis non licet eum inuitare ad sacrificandum. Si roges, quando nam Sacerdos notoriè concubinam habere intelligatur? *Respondeo* quando eam domi habet, & vna cum ea habitat, & ea tanquam vxore familiariter vititur. *Sed cur tam seuerè Ecclesia vitetur nobis, ne Sacerdotem concubinam notoriè habentem, & ad altare rem diuinam facientem audiamus?* *Respondeo* causam fuisse, vt conitat ex Sigonio *lib. 9. de regno Italie*, & Sigeberto, & Martian. Scoto in *Chronica*, ann. 1075. temporibus Nicolai Secundi, & Alexandri Secundi adeo sacri altaris ministri libidini indulgebant, vt permitterentur impunè concubinis, tanquam vxoribus vitari: immò putarent, liberè posse vxores se ducere

in matris.

in matrimonium. Ei ideo Nicolaus Secundus primum in Concilio centū tredecim Episcoporum, & postea, Alexander Secundus in alio Concilio lege sanxerunt, ne quis eos sacros operantes auderet. Cautē, & prudenter legatur, quod scribit Sigebertus Monachus in Chron. ann. 1074. cum ait. Gregorius VII. rixoratos Sacerdotes à diuino officio remouit, & Laicos Missam eorum audire in eisdem nouo exemplis, & in multis visum est inconsiderato iudicio contra SS. Patrum sententiam. Sic ille. Sed certe primum Nicolaus II. & deinde Alexand. II. id ante staterant, & Greg. VII. antecessorum Pontificum vestigia secutus confirmauit iustus de causis, vt ab eo peccati genere sacros homines detererent.

Cap. VIII.

DE SECUNDO ECCLESIAE
PRAECEPTO,

Quo statutis certisque diebus ieiunium
obseruare debemus.

DE ieiunio tractat Sanctus Thomas secunda secunda q. 147. Theologi in Quarto, Distinctione 15. q. 3. ibidem Durand. q. 9. 10. & 11. Palud. q. 4. Maior. q. 3. 4. 5. & 6. Gabriel in 4. dist. 16. q. 13. Medina Tract. de ieiunio per 13. quæstiones, Couarruias lib. 4. variorum resolutionum cap. 20. Antonin. Part. 2. Tit. 6. cap. 2. Nauarr. in Manuali cap. 21. num. 11. & sequentibus. Gloss. Dist. 76. cap. 1. vltimum, & Tit. de obseru. ieiunio. & ibi Doctores. Summistæ verbo ieiunium.

Ne seorsum de Ecclesie præceptis agerem, visum mihi est, ea omnia hunc in locum redigere, vt eorum singula ad præsentem librum reuocentur, quoniam duobus superioribus libris de legibus tractauit: tamen si iuxta aliorum sententiam eadē tertium Decalogi præceptum comode referantur, quare sequitur, vt de ieiunio ab Ecclesia iudicio disputē sicut hæcenus disserui de Missæ sacrificio, quod iubente Ecclesia, diebus Dominicis, ac festis audire nos oportet. Est igitur secundum Ecclesie præceptū, vt certis quibusdam diebus ieiunium seruemus: sciendum est, in ieiunio quædam ciborum genera subtrahi. est autem ieiunium duplex vt docet S. Tho. 2. 2. q. 147. art. 6. ad 2. ynam, quod dicitur Natura; alterū Ecclesie. Primum est, quo tum à potu tum à cibo abstinemus. Iseum ieiunium est, & dicitur, qui nihil prorsus bibit, vel edit, quale ieiunium Ecclesie etiam præcepto requiritur ad consuetudinem Christi corpus, idemque suscipiendum. Ecclesie verò ieiunium est, quo non à portione, sed à cibo abstinemus: nec à cibo quidem in vniuersum, sed ab eo, qui tanquam cibus capitur, non tanquam medicamentum. Nec enim ieiunium Ecclesie soluit, qui medicamentum tuendæ incommode valetudinis gratia sumit, S. Thomas loco citato. Deinde est animaduertendum ieiunium, esse opus, & officium virtutis, quæ dicitur Abstinencia. Et duplex est huiusmodi ieiunium, ynam iuris naturalis, quod ratio nempe naturalis præscribit, quo corpori eam subtrahimus, vt animo imperanti commodius obtemperet, ac vt libidinis impetus refrænetur. Hoc ieiunium, nec numerum epulacionum, nec ciborum qualitatem, aut quantita-

tem, nec edendi certum definitumque tempus continet, sed prout ratio ipsa determinat. Alterum verò ieiunium est, quod iure aliquo scripto, vel voti religione, aut alterius iussu, & imperio, aut sponte, & voluntate suscipitur. His ita constitutis: Primum Quæritur quid nomine, ieiunium, intelligatur? Goss. ex quo cæteri Summistæ & can. iuris Interpretes acceperunt definit sic? Ieiunium est prandij, & post cenam cuiuslibet cibi subtractio vsq; ad diem sequentem; & abstinencia à carnibus, & ab ijs que à carnibus originem trahunt, vt à lacte, castoreo, & ouis. Sic ille. Definuit ieiunium, quod suscipitur in quadraginta diebus proximè ante Pascha, iuxta ea, quæ de hoc ieiunio dicuntur in c. Denique dist. 4. Dixit: Subtractio prandij, & post cenam, quia in diebus ieiuniorum, non pranditur, sed cenatur, vt colligitur ex c. litteras, de Tempor. Ord.

Secundo quæritur, An ieiunij Ecclesiastici præceptum ita seruari debeat, vt qui illud soluerint, se lethali peccato comaculent? Caietanus in summa, ieiunium cap. 4. & 2. 2. q. 146. art. 3. dub. 2. negat ex Canonico iure colligi huiusmodi legem: ita nos tenere, & obstringere, vt lethalem culpā contrahamus: sed solum, ut ex communi Doctōrū consensione, & Populi Christiani consuetudine intelligi, in lethale peccatum incurrere eum, qui hoc præceptum non seruat. Alij verò, è quibus est Ioan. Fontanus, vt aiunt Archidiaconus cap. vnum Orarium, Dist. 25. §. Alias ea demū, & Geminiatus ibidem, cuius sententiam nec probant, nec improbant, censent, solū eos lethali peccato se obstringere, qui præceptū ieiunij per contemptum præmittunt, si ante solitam horam comedant, cæteros vero non item. Sed de hac sententia dicam inferius. Contemptum verò accipiunt expressum vel tacitum. Verum quis sit tacitus contemptus, non eodem modo explicant Auctores. Quidam, vt Richardus quodlibet. 1. q. 19. Angelus verbo inobediencia, principio, Tacitum vocant contemptum, quo quis assuetudine quadam, & vsu frequenti præceptum omittit: Nemo enim, inquit, si frequenter ieiunium soluit, quin aliquando illud per contemptum infringat, ac violat. Calderi. Decision. 1. de Consiu. generatim Contemptum, tacitum vocat, cum quis solo arbitratu, & nutu legem, vel Canonem violat: non tamen si præmittat aliqua negligentia, cupiditate, aliaue animi affectione. ac si dicere: Is contemnit legem, vel Canonem tacite, qui malitia, siue certa electione, non infirmitate, vel affectione animi constitutionem perfringit. Alij contemptum tacitum appellat, quo quis absque iusta, & legitima causa, quod deberet seruare, ieiunium soluit: quæ mihi sententia magis probatur, & colligi videtur ex cap. ieiunia, de Consecrat. dist. 76. §.

Ex communi itaque opinione Theologorum, & Canonici iuris interpretum, & Summistarum, ieiunij lege, & præcepto ita tenemur, vt si illud absque legitima causa soluamus, lethali peccato obstringamur. Sic concludit Panormitanus in Rubrica de obseru. ieiuniorum num. 11. ex Archidiacono dist. 76. cap. Ieiunium, & Glossa dist. 25. cap. vnum orarium §. Alias ea demum, ver. Ieiunium. Sic Gabriel in 4. dist. 16. q. 3. art. 1. nota. 3. Palud. ibidem q. 4. art. 1. Et cæteri. Et Armilla ieiunium num. 7. testatur, hanc esse communem Doctōrum sententiam, & Co-